

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Romuald Dalewski

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania T. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu

o rentę z tytułu niezdolności do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 27 czerwca 2023 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 25 listopada 2021 r., sygn. akt III AUa 92/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania oraz
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

[mc]

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
wyrokiem z 25 listopada 2021 r., III AUa 92/21, oddalił apelację organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z 19 listopada 2020 r., VII U 563/18, zmieniającego decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu z 22 czerwca 2018 r., i przyznającego odwołującemu się T. S. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 sierpnia 2017 r. do 24 października 2019 r.

W sprawie tej ustalono, że odwołujący, urodzony 25 października 1954 r., posiada wykształcenie podstawowe. Pracował jako: elektryk, betoniarz, murarz, malarz i prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą. Trzykrotnie składał wnioski o przyznanie świadczenia rentowego (31 marca 2011 r., 2 kwietnia 2014 r. oraz 23 marca 2015 r.), które organ rentowy rozpatrywał negatywnie ze względu na orzeczenia Komisji lekarskiej stwierdzającej u niego brak niezdolności do pracy.

Odwołujący 9 sierpnia 2017 r. ponownie złożył wniosek o przyznanie świadczenia rentowego. Lekarz orzecznik ZUS w dniu 12 kwietnia 2018 r. oraz Komisja lekarska ZUS w dniu 4 czerwca 2018 r. orzekli, że nie jest on niezdolny do pracy. Na tej podstawie decyzją z 22 czerwca 2018 r. organ rentowy odmówił przyznania odwołującemu świadczenia rentowego.

W 2010 r. odwołujący przeszedł zawał mięśnia sercowego, którego leczenie polegało na koronoplastyce prawej tętnicy wieńcowej. W dniu 31 maja 2017 r. miał wykonaną kontrolną koronarografię, badanie wykazało prawidłowy stan tętnic wieńcowych, w tym dobrą drożność prawej tętnicy wieńcowej (naprawionej po zawale serca). Echokardiografia wykazała prawidłową funkcję wyrzutową. Choroba wieńcowa występująca u odwołującego jest w stabilnej fazie i nie powoduje niezdolności do pracy. Ponadto rozpoznano u niego zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa z zespołem bólowym w wywiadzie. W badaniu przedmiotowym nie stwierdzono istotnego deficytu neurologicznego w żadnym układzie czynnościowym (w zakresie układu dla ruchów dowolnych, destrukcji układów koordynacyjnych, ubytków czucia korzeniowego, splotowego i nerwowego) oraz nie stwierdzono zespołu bólowo - korzeniowego. Odwołujący porusza się swobodnie i bez ograniczeń ruchowych, z powodu zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa nie utracił w znacznym stopniu zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

Biegła z zakresu angiologii rozpoznała u odwołującego przewlekłą niewydolność żylną, refluks w obrębie zastawek lewej żyły odpiszczelowej w segmencie udowym i łydkowym, przebyty zabieg usunięcia żyłaków lewej dolnej

kończyny, przebytą zakrzepicę lewej żyły podpiszczelowej, miażdżycę zarostową dolnych tętnic oraz przewlekłe niedokrwienie prawej kończyny. Skóra odwołującego w obrębie podudzia jest sucha, łuszcząca się z nadżerkami, przebarwiona brązowo z obwodowym zaczerwienieniem. Nadżerki będące wyrazem zaburzeń troficznych skóry wymagają leczenia specjalistycznymi opatrunkami. Odwołujący posiada poważne owrzodzenia lewego podudzia, liczne zmiany troficzne i stan zapalny skóry oraz tkanek miękkich lewego podudzia. Współistnienie niewydolności tętniczej ogranicza stosowanie leczenia uciskowego (tekstylia przeciw żylakowe) niezbędnego w zapobieganiu powstawania kolejnych owrzodzeń żylnych. O znacznym zaawansowaniu procesu miażdżycowego świadczą powikłania w różnych obszarach naczyniowych. Stan kliniczny odwołującego w obrębie naczyniowym gwałtownie się pogarsza. Biegła wskazała, że jest on częściowo niezdolny do pracy z powodu przewlekłej niewydolności żylniej w przebiegu choroby żylakowej, ze współistniejącym niedokrwieniem kończyn o podłożu miażdżycowym.

Decyzją z 13 grudnia 2019 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał odwołującemu świadczenie emerytalne od 25 października 2019 r.

Sąd Okręgowy uznał odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego za zasadne przyznając odwołującemu prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 sierpnia 2017 r. do 24 października 2019 r., co potwierdził w swoim wyroku Sąd Apelacyjny.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji wydał prawidłowy wyrok, przeprowadzając szeroko zakrojone postępowanie dowodowe w kierunku wyjaśnienia, czy odwołujący był niezdolny do pracy, w jakim stopniu i na jaki okres. Na podstawie dowodów z opinii biegłych - kardiologa, neurologa oraz dwóch niezależnych specjalistów angiologów dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które znalazły potwierdzenie w materiale dowodowym. Podkreślił, że co prawda stopień zaawansowania schorzeń kardiologicznych oraz neurologicznych nie czynił odwołującego niezdolnym do pracy, co jednak nie wykluczało ustalenia, że z powodu innych schorzeń mógł on zostać uznanym za osobę niezdolną do pracy. Prawidłowo zatem Sąd pierwszej instancji oparł wyrok na opiniach biegłych z zakresu angiologii, które ze względu na swą specjalizację medyczną były w stanie najszerszej ocenić

wpływ schorzenia odwołującego na jego zdolność do pracy oraz dalsze skutki choroby. Najistotniejsze w ocenie Sądu było, że obie biegłe dokonywały oceny stanu zdrowia odwołującego pod kątem możliwości wykonywania przez niego pracy zgodnej z kwalifikacjami w ramach specjalizacji adekwatnych w najwyższym stopniu do jego głównych schorzeń, czyli schorzeń układu naczyniowego i limfatycznego.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że z uwagi na stopień zaawansowania przewlekłej niewydolności żylnej w przebiegu choroby żylakowej C-5 CEAP ze współistniejącym niedokrwieniem kończyn o podłożu miażdżycowym odwołujący jest częściowo niezdolny do pracy. Schorzenia, na które cierpi uniemożliwiają mu wykonywanie pracy fizycznej, w szczególności takiej z narażeniem kończyn na urazy, a taką pracę musiał on wykonywać ze względu na zakres usług świadczonych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Sąd podkreślił, że obecność owrzodzeń, które organ rentowy wskazywał jako nową okoliczność w sprawie, jest konsekwencją zaostrzenia przewlekłej niewydolności żylnej. Zatem schorzenie to nie może zostać uznane za nową okoliczność nieistniejącą na dzień wydania zaskarżonej decyzji, ponieważ było ono skutkiem postępującego zaostrzenia rozpoznawanej od dawna niewydolności żylnej. Analogicznie sytuacja przedstawiała się w przypadku miażdżycy kończyn - schorzenie to również było od dawna rozpoznawane u odwołującego.

Tym samym Sąd Apelacyjny uznał, że przeprowadzone postępowanie dowodowe jednoznacznie wykazało, że ze względu na rozległe schorzenia angiologiczne, odwołujący do dnia uzyskania świadczenia emerytalnego (tj. do 24 października 2019 r.) był częściowo niezdolny do pracy.

Organ rentowy zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w części, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 100 ust. 1 w związku z art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna), przez niezastosowanie i przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy od daty, w której nie zostały spełnione wszystkie warunki wymagane do nabycia tego prawa.

Organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oraz orzeczenie co do istoty sprawy poprzez jego zmianę i przyznanie prawa do renty z

tytułu częściowej niezdolności do pracy od 22 czerwca 2018 r. do 24 października 2019 r., oraz o zasądzenie od odwołującego na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie.

W zaskarżonym w części wyroku Sądu odwoławczego zasadniczo ograniczono się do uzasadnienia ustaleń faktycznych oraz dowodowych w kwestii stanu zdrowia wnioskodawcy w sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Dopiero w końcowej części uzasadnienia wyroku jest mowa o jednoznacznym przekonaniu Sądów obydwu instancji o istnieniu u wnioskodawcy częściowej niezdolności do pracy na dzień wydania zaskarżonej decyzji.

Zgodnie z art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251), renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki: jest niezdolny do pracy; ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy; niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i pkt 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11, 12 i pkt 13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-3, pkt 5 lit. a, pkt 6 i 12 tejże ustawy, oraz w okresach pobierania świadczenia pielęgnacyjnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego określonych w przepisach o świadczeniach rodzinnych lub zasiłku dla opiekuna określonego w przepisach o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów; nie ma ustalonego prawa do emerytury z Funduszu lub nie spełnia warunków do jej uzyskania. Natomiast stosownie do art. 100 ust. 1 i ust. 2 tejże samej ustawy, prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, chyba że jeżeli ubezpieczony pobiera zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne lub wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy wypłacane na

podstawie przepisów Kodeksu pracy - prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty szkoleniowej powstaje z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku, świadczenia lub wynagrodzenia.

Istotne w sprawie są okoliczności, że wnioskodawca złożył wniosek o świadczenie w postaci renty z tytułu niezdolności do pracy w sierpniu 2017 r. Niezdolność do pracy wnioskodawcy istniała od lipca 2018 r. Niezdolność ta istniała również na dzień wydania decyzji przez organ rentowy, tj. 22 czerwca 2018 r. Nie istniała natomiast w dacie złożenia wniosku o świadczenie, tj. w sierpniu 2017 r. Data (miesiąc i rok) zatem powstania niezdolności do pracy wnioskodawcy nie pozostawia wątpliwości i stąd, biorąc pod uwagę powołane wyżej przepisy art. 57 ust. 1 oraz art. 100 ust. 1 i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a więc przewidujące wymóg spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia wnioskowanego prawa – skoro niezdolność do pracy powstała niemalże po roku od złożenia wniosku to w momencie jego złożenia wnioskodawca nie legitymował się spełnieniem wszystkich przesłanek niezbędnych do przyznania świadczenia (niezdolnością do pracy). Prawo do wnioskowanej renty mogło być bowiem przyznane dopiero z dniem spełnienia wszystkich koniecznych warunków, co w rozpoznawanej sprawie nastąpiło z dniem 22 czerwca 2018 r., czyli z dniem wydania decyzji przez organ rentowy. Dlatego też przyznanie wnioskowanej renty od dnia 1 sierpnia 2017 r. jest działaniem *contra legem*. Prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego nabywa się *ex lege* w razie zajścia sytuacji objętej ochroną (zdarzenie ubezpieczeniowe) po spełnieniu wymaganych przez ustawę warunków. Nabycie prawa *ex lege* oznacza, że prawo zostanie zrealizowane na poprzednich warunkach także w razie ich zmiany przed złożeniem wniosku o realizację nabytego prawa (np. gdyby wydłużono wiek emerytalny, zmieniono zasady liczenia stażu ubezpieczeniowego). Inaczej mówiąc, prawo raz nabyte nie może zostać utracone. Wszelkie zmiany warunków jego nabywania mogą dotyczyć tylko ubezpieczonych, którzy nie spełnili wszystkich wymaganych warunków przed ich zmianą. Ogólną zasadą jest, że warunki muszą zostać spełnione przed datą zajścia ryzyka (zob. I. Jędrasik-Jankowska [w:] Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [w:] Prawo do emerytury z ubezpieczenia i zabezpieczenia społecznego. Komentarz do ustaw z orzecznictwem, wyd. II, Warszawa 2019,

art. 100). Moment nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określa art. 100 ust. 1 u.e.r.f.u.s. ustanawiający generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczenia następuje więc *ex lege* i co do zasady nie jest uzależnione ani od złożenia przez ubezpieczonego stosownego wniosku, ani też od ustalenia (potwierdzenia) tego prawa decyzją organu rentowego, która ma jedynie charakter deklaratoryjny. Przewidziany w art. 116 ust. 1 u.e.r.f.u.s. wniosek o świadczenie nie jest elementem prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, gdyż przesłanki tego prawa określa art. 57, lecz stanowi jedynie żądanie realizacji świadczenia nabytego z mocy prawa. Wniosek o rentę ma natomiast znaczenie dla powstania prawa do wypłaty świadczenia rentowego, co wynika wprost z art. 129 ust. 1 u.e.r.f.u.s., zgodnie z którym świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu (wyrok Sądu Najwyższego z 14 kwietnia 2021 r., sygn. akt II USKP 31/21, LEX nr 3219992).

Argumenty zatem skargi kasacyjnej okazały się zasadne ze względów jak powyżej.

Stosownie do art. 398²⁰ k.p.c., Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

Biorąc powyższe pod uwagę, orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

[mc]

[ł.n]